

BOOK REVIEW / PRIKAZ KNJIGE**„MENADŽMENT LJUDSKIH
RESURSA“***Nikolaj Petrovič Nikolenko*

U savremenom poslovnom ambijentu, ljudi su postali najvredniji resurs organizacije i glavni faktor konkurentske sposobnosti i organizacione uspešnosti. Promene u strukturi, funkciji, načinu poslovanja savremenih organizacija uslovile su promene u shvatanju ljudskih resursa, njihovog razvoja i upravljanja. Od strogo racionalnih, krutih, tradicionalnih organizacijskih modela došlo je do zaokreta prema čoveku kao kompleksnom fenomenu koji daje značajan pečat procesima organizacije i rezultatima tih procesa, uspehu ili neuspehu organizacije. Ostvarivanje kreativnosti, produktivnosti i razvoja ljudskih resursa podrazumeva organizacijsku klimu u kojoj vladaju humani uslovi i bezbedni radni ambijent usklađen sa ljudskom prirodom i potrebama bezbednosti i zaštite zdravlja odnosno očuvanja psihičkog i fizičkog integriteta na radnom mestu. Ovakav tretman zaposlenih u interesu je pojedinca, zbog njegovog zadovoljstva, zdravlja, motivacije i boljeg učinka na radnom mestu, ali i samih organizacija, zbog uspešnijeg ostvarivanja poslovnih ciljeva.

Tržišna orijentisanost privrede, privatizacija preduzeća, pojava stranog kapitala i multinacionalnih kompanija u Republici Srbiji dodatno su istakli potrebu i značaj organizacionog i personalnog jačanja funkcije upravljanja ljudskim resursima. Tome, svakako, treba dodati izazove koje donosi proces globalizacije, etičkog

i društveno odgovornog poslovanja i delovanja, ali i primene novih tehnologija i prilika koje IKT pružaju u poslovanju. Tranzicioni procesi i restrukturiranje privrede doveli su do značajnog rasta broja nezaposlenih i, s tim u vezi, brojnih problema koji zahtevaju ozbiljne zahvate kako od strane vlade (iniciranje programa prekvalifikacije, podsticanje preduzetništva), tako i samih organizacija. Sve su to momenti koji su uticali na razvoj menadžmenta ljudskih resursa u srpskom privrednom kontekstu. Međutim, komparacija sa inostranim iskustvima pokazuje da je u srpskim preduzećima funkcija upravljanja ljudskim resursima još uvek nedovoljno razvijena. Na nju se obično nailazi pod nazivom "kadrovska služba" odnosno "kadrovska funkcija" koja se svodi, uglavnom, na administrativne poslove iz radnog odnosa tako da menadžment preduzeća, zaposlene u ovom sektoru ne smatra istinskim partnerima u upravljanju.

Politiku upravljanja ljudskim resursima treba razvijati u skladu sa specifičnostima u strategiji, biznisu, kulturi i potrebama svake konkretne organizacije. Od posebnog je značaja zapošljavanje stručnjaka odgovarajućeg obrazovanja ili odgovarajuće obučenosti za obavljanje različitih poslova i aktivnosti upravljanja ljudskim resursima. Kao nastavna disciplina Upravljanje/menadžment ljudskim resursima, danas se izučava u okviru studijskih programa velikog broja visokoškolskih ustanova, tako da se u organizacijama stalno povećava broj izvršilaca odgovarajućih kompetencija za rad u ovoj oblasti.

Upravljanje ljudskim resursima, kao nastavna disciplina, uvodi se u studijske programe master akademskih studija Fakulteta zaštite na radu u vreme velikih promena u društveno – ekonomskom i privrednom životu naše zemlje. Restruktuiranje privrede donelo je niz promena u privrednom ambijentu, ali i nove rizike u radnoj i životnoj sredini. Na putu pridruživanja EU, usvojena je nova zakonska regulativa koja se odnosi na bezbednost i zdravlje na radu, zaštitu od požara, zaštitu životne sredine, upravljanje vanrednim situacijama, zaštitu i osiguranje lica i imovine i usaglašena sa evropskom regulativom u ovoj oblasti. Kompleksni problemi integrisane zaštite, upravljanja rizicima i bezbednošću i standardizacije u ovoj oblasti ukazuju da treba mnogo toga naučiti da bismo se snašli u novom okruženju. Restruktuiranje privrede nosi sa sobom sve ono što duboko reže u tkivo naših organizacija. Preduzeća se gase, spajaju, smanjuju, utapaju u druga, prerastaju u nova. Ove promene zahtevaju nova znanja: u organizaciji rada i zaštite na radu, upravljanju rizicima i bezbednošću, marketing aktivnostima, upravljanju finansijama, u uvođenju informacionih sistema, zapravo, zahtevaju drugačije bavljenje pitanjima upravljanja i razvoja ljudskih resursa.

U knjizi Menadžment ljudskih resursa ruskog autora N.P. Nikolenka, predstavljena su savremena dostignuća iz oblasti upravljanja ljudskim resursima i navedena neka od aktuelnih rešenja koja se primenjuju u praksi u sistemu osiguranja. Obzirom da se problemi osiguranja dovode u neposrednu vezu sa problemima zaštite i bezbednosti radne i životne sredine, verujemo da će sadržaj ove knjige predstavljati korisno i inspirativno štivo za sve one koji se bave problemima bezbednosti i osiguranja lica i imovine.

U prvom delu rada, autor razmatra razvoj naučnih pogleda o upravljanju ljudskim resursima. S tim u vezi predstavljena je klasična škola upravljanja, teorija ljudskih odnosa, biheviistički i humanistički pristup upravljanju ljudskim resursima. U drugom delu rada, autor ljudske resurse posmatra kao objekt upravljanja te opisuje karakteristike, ulogu i mesto ljudskih resursa u osiguravajućoj kompaniji. U trećem delu pod nazivom Strateško upravljanje ljudskim resursima, razmatrane su sličnosti i razlike strateškog i operativnog upravljanja ljudskim resursima, predstavljena je organizacija strateškog upravljanja ljudskim resursima osiguravajuće kompanije i opisan sadržaj sistema upravljanja ljudskim resursima. U četvrtom delu rada, predstavljeno je formiranje ljudskih resursa organizacije. Počev od utvrđivanja potrebe za ljudskim resursima, predstavljen je proces selekcije personala i adaptacije novih saradnika. U petom delu rada pod naslovom Razvoj ljudskih resursa organizacije, razmatrano je formiranje korporativne kulture organizacije, osnovi motivacije ljudskih resursa, komunikacija personala i upravljanje tom komunikacijom, kao i upravljanje konfliktima u organizaciji. U šestom delu rada, autor ponovo razmatra razvoj ljudskih resursa, ali iz diskursa stvaranja i razvoja timova, liderstva i problema formiranja lidera. Takođe predstavljen je sistem obučavanja ljudskih resursa. U sedmom delu rada pod nazivom Subjekti upravljanja ljudskim resursima i organizacija rada kadrovske službe predstavljena je organizacijska struktura upravljanja ljudskim resursima osiguravajuće kompanije i organizacija efikasnog rada službe upravljanja ljudskim resursima i zahtevi u odnosu na menadžere upravljanja personalom.

Novi pogledi na upravljanje ljudskim resursima predstavljaju izazov i za nauku i za praksu bezbednosti i zaštite. Kako će se ti izazovi prihvatiti, od toga zavisi i oblikovanje budućnosti. Ako se budućnost posmatra sa stanovišta promena i izazova koji se u publikaciji analiziraju, tada u ciljevima upravljanja ljudskim resursima valja uključiti razvoj ljudskih resursa za svet koji se menja, upravljanje znanjem i permanentno učenje da se pojedinci i organizacije uspešno susreću i nose sa rizicima i bezbednosnim izazovima. To će biti moguće samo ako se razvoj ljudskih resursa shvati kao aktivno usmeravanje i promišljeno kretanje u budućnost.

Izražavamo zahvalnost autoru studije "Menadžment ljudskih resursa" Nikolaju Petroviču Nikolenku koji je dao saglasnost za objavljivanje ove knjige na srpskom jeziku, kao i Milošu Matoviću za prevod ove publikacije.

Verujemo da će ova publikacija ruskog autora Nikolenka učiniti pomak ka formiranju savremenog pristupa upravljanju ljudskim resursima i tako opravdati veliki trud koji je uložen u njeno prevođenje, uređivanje i izdavanje. Pošto su poruke studije namenjene budućim generacijama, očekujemo da se izučavanjem Upravljanja ljudskim resursima kao nastavne discipline na Fakultetu zaštite na radu razvija generacija humanistički orijentisanih inženjera zaštite koji će imati dovoljno snage da u svojoj sredini implementiraju savremene pristupe upravljanja ljudskim resursima u kontekstu integrisane zaštite i upravljanja bezbednošću u radnoj i životnoj sredini. Publikaciju preporučujemo svima koji se bave pitanjima menadžmenta ljudskih resursa kroz obrazovanje na visokoškolskom nivou, ali i onima koji žele da primene stečena saznanja u neposrednoj poslovnoj praksi odnosno svima koji se u poslovnim i drugim organizacijama profesionalno ili logikom svoje pozicije bave ovim problemima.

Dr Vesna Nikolić, red. prof.

BOOK REVIEW / PRIKAZ KNJIGE**„BEZBEDNOST RADNE I ŽIVOTNE
SREDINE, VANREDNE SITUACIJE I
OBRAZOVANJE“**

*Vesna Nikolić
Nenad Živković*

Pred čovekom se nalazi večita upitanost za budućnost. Promišljanje obrazovanja iz diskursa bezbednosti radne i životne sredine i upravljanja vanrednim situacijama, predstavlja imperativ savremenog doba. Uviđanje perspektiva za budućnost znači svesno i kreativno učestvovanje u njenom stvaranju. Potrebno je u različitim oblastima obrazovanja i učenja, stvarati prilike da se budućnost dogodi. U tom kontekstu potrebne su nam vizije kao bitan motivacioni faktor na putu osvajanja bezbedne i održive budućnosti. Kretanje ka budućnosti treba da bude osmišljeno sa logičkim anticipacijama i saznanjima koji će omogućiti kako primenu principa predostrožnosti i održivosti u privrednom i društvenom razvoju, tako i razvoj kompetencija za odgovarajuće ponašanje i odgovor u eventualnim vanrednim situacijama.

Prisustvo i permanentno generisanje rizika i opasnosti u radnoj i životnoj sredini ugrožavaju bezbednost i dovode do takvih havarija, katastrofa i vanrednih situacija koje se po svojim ekološkim, ekonomskim i socijalnim posledicama ne mogu zadržati u političkim, nacionalnim i geografskim granicama. Otuda se problemi bezbednosti i upravljanja vanrednim situacijama posmatraju kao opštecivilizacijski problemi.

Aktuelna dešavanja u različitim krajevima sveta pokazuju da se vanredne situacije događaju u svim društvima i državama bez obzira na nivo njihovog privrednog i ekonomskog razvoja. Zanimljivo je da se, upravo, vrlo moćne države, vojno-političke i ekonomske sile nisu, u takvim situacijama, posebno afirmisale. To, zapravo, potvrđuje naše stanovište da se radi o složenim i kompleksnim problemima koji u teoriji nisu dovoljno proučavani i naučno valorizovani.

Dakle, dilemi mesta nema da se radi o naučno opravdanom i društveno značajnom istraživačkom problemu. Zadatak koji smo sebi postavili u ovom radu nije bio nimalo lak. Baviti se ovom problematikom jeste naša potreba i realnost, ali postavlja se pitanje njenog inter i multidisciplinarnog razumevanja i promišljanja, poznavanja fenomena kojim se upravlja, traganja za mogućnostima preventivnog delovanja, pronalaženja načina i mogućnosti optimalnog odgovora i oblikovanja odgovarajućeg ponašanja u svim fazama vanrednih situacija, razvoja ljudskih resursa, obrazovanja, informisanja, podizanja javne svesti, obuke i permanentnog usavršavanja pripadnika nadležnih službi i jedinica koji posredno ili neposredno učestvuju u odgovoru na vanredne situacije, razvoja međusektorske saradnje i koordinacije rada i dr. Svesni širine i kompleksnosti teme odnosno činjenice da bi jedna sveobuhvatna studija ove problematike zahtevala timski rad i nekoliko tomova knjiga u kojima bi se ona mogla izložiti, trudili smo se da u radu pružimo odgovore na neka, po našem mišljenju suštinska, fundamentalna pitanja i probleme u ovoj oblasti.

U knjizi su predstavljeni rezultati višegodišnjeg rada autora na polju unapređivanja bezbednosti radne i životne sredine koji su nastali, uglavnom, u okviru istraživačkog rada na različitim projektima finansiranih od strane Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj i Ministarstva za zaštitu životne sredine Republike Srbije. Otuda, sadržaj ove knjige, dobrim delom, čine objavljeni radovi koji su nastali zanimanjem autora za različite segmente bezbednosti radne i životne sredine, vanrednih situacija i obrazovanja. Njenom oblikovanju, u velikoj meri je doprinela i višegodišnja saradnja sa prof.dr Nenadom Živkovićem, koji je zbog toga i koautor ove studije (drugog i trećeg dela). Monografija zapravo predstavlja teorijsku platformu za didaktičko-metodički priručnik obrazovanja i osposobljavanja u ovoj oblasti koji priprema prof. dr Vesna Nikolić.

Koncepcijski i sadržajno knjiga može biti od koristi studentima onih visokoškolskih institucija koje se bave problemima obrazovanja za bezbednost radne i životne sredine i vanredne situacije ali i svima onima koji se posredno ili neposredno bave ovom problematikom.

BOOK REVIEW / PRIKAZ KNJIGE**„ТЕОРИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА
ОБРАЗОВАЊА ЗА ЗАШТИТУ“***Vesna Nikolić*

Poslednjih decenija, zaštita radne i životne sredine postaje sve aktuelnije istraživačko polje nauka o vaspitanju i obrazovanju.

Andragogija je komparativno posmatrajući u odnosu na druge discipline, prilično kasno pristupila proučavanju ove oblasti čovekovog rada i života. Došlo se do saznanja da je učenje i obrazovanje ključ za razumevanje zaštite radne i životne sredine i ljudske bezbednosti u uslovima, s jedne strane, ubrzanog naučno-tehnološkog i društveno-ekonomskog razvoja, ali i sve prisutnije koncepcije društva rizika, s druge strane. To je antropološki fenomen u kome je učenje bitan element "osvešćivanja" čoveka i motivaciona snaga, glavni resurs za održivi razvoj, humanizaciju rada i život u "harmoniji" i skladu sa prirodom.

Takvo učenje ima moralne i filozofske dimenzije. U pitanju je kompleksan problem, uslovljen nizom činilaca različite prirode, u kome se na svojevrsan način reflektuje višestruka zavisnost savremenog sveta, i jasno dolazi do izražaja međusobna povezanost globalnog i lokalnog. Mnoga pitanja koja se postavljaju u vezi sa zaštitom radne i životne sredine otvorena su i podložna kritičkim promišljanjima. No, to je slučaj i sa drugim naučnim oblastima, što, nema sumnje, izražava dijalektiku nauke.

Da bi se išlo u korak sa vremenom, odgovorilo potrebama zaštite radne i životne sredine i zahtevima održivog razvoja, neophodno je učenje tokom celog života. Zato osim školovanjem, obrazovanje za zaštitu radne i životne sredine treba da se sprovodi i neformalnim obrazovanjem, samoobrazovanjem i

informalnim učenjem. To su četiri glavna, u razvijenim zemljama, skoro ravnopravna oblika učenja koja se povezuju u sastav doživotnog učenja. Kako se veliki deo obrazovanja odvija izvan škole, na mestima rada i života odraslih, tako čitavo društvo postaje "društvo koje uči". Otuda je doživotno učenje imperativ savremenog doba i *conditio sine qua non* održive budućnosti.

Potreba doživotnog učenja na putu ka održivom društvu, promoviše sistemski pristup obrazovanju te participaciju kadrova različitih profila u obrazovanju za zaštitu. Postavlja se pitanje njihove pedagoško-andragoške pripremljenosti za realizaciju nastavnog i obrazovnog rada u ovoj oblasti.

Koncepciju ovog rukopisa, znatno je opredelio savremeno shvatanje potrebe i značaja razvoja pedagoško-andragoških i didaktičko-metodičkih kompetencija za nastavno-obrazovni i instruktivni rad svih kadrova koji se neposredno ili posredno (u školskom i vanškolskom sistemu) bave obrazovanjem (obukom, treningom, usavršavanjem) u oblasti zaštite radne i životne sredine. Obzirom na širinu i obuhvat obrazovne populacije te otuda angažman različitih kadrova za nastavno-obrazovni rad kako sa decom i omladinom tako i sa odraslima, zadatak nije bio lak, ni jednostavan. Otuda je, koliko su to prostorna ograničenja definisana Pravilnikom o kvalitetu udžbenika dozvoljavala, učinjen pokušaj svojevrsne simbioze fundamentalnih pedagoško-andragoških saznanja i zakonitosti psihologije učenja u ovoj oblasti koja zapravo predstavljaju osnovu za dalje promišljanje specifičnosti nastavno-obrazovnog delovanja u pojedinim segmentima obrazovnog sistema i pojedinim područjima zaštite.

Rukopis pod nazivom Teorija i organizacija obrazovanja za zaštitu nastao je, zapravo, kao proizvod profesionalnog angažovanja i opredeljenja autorke, a posebno je rezultat dugogodišnjeg nastavnog i naučnog rada u ovoj oblasti. Pisan je u vidu univerzitetskog udžbenika, a namenjen je, pre svega, studentima Fakulteta zaštite na radu, ali i studentima drugih visokoškolskih institucija koji pripremaju kadrove iz oblasti zaštite radne i životne sredine, a koji imaju potrebu da svoje bazično profesionalno obrazovanje dopune specifičnim pedagoško-andragoškim i didaktičko-metodičkim sadržajima. Teorija i organizacija obrazovanja za zaštitu, takode, može biti inspirativno, informativno i praktično upotrebljivo štivo za stručnjake iz različitih oblasti, koji se povremeno ili stalno bave obrazovanjem odraslih ili se nalaze u situacijama organizacije i realizacije obrazovanja i učenja odraslih (instruktori, menadžeri i dr.). Istovremeno, može da posluži kao svojevrsan izazov na putu sistematskog, planskog, kordinisanog i partnerskog delovanja školskih i vanškolskih činioaca obrazovanja za zaštitu.